

Den ny islandske Lov om Forebyggelse af Besvangrelse og Afbrydelse af Svangerskab. *)

Af Højesteretsdommer EINAR ARNORSSON

I. Indledende Bemærkninger.

Almindelig Straffelov af 29. Juni 1869, som paa 2 Paragrafer nær er ligelydende med dansk almindelig borgerlig Straffelov af 10. Febr. 1866, er for det meste endnu gældende Straffelov for Island. Efter dens Paragr. 194 (= Paragr. 193 i d. Strl. af 1866) anses en Kvinde, der forsætlig fordriver sit Foster eller dræber det i Moders Liv, med Strafarbejde indtil 8 Aar, hvilket vil sige mindst 8 Maaneders Forbedringshusarbejde, jfr. Strl. Paragr. 12. Samme Straf er anvendelig paa den, som med Kvindens Samtykke i saadan Hensigt anvender Midler paa hende med den anførte Virkning, medens den, der uden hendes Vidende og Vilje gør sig skyldig deri, anses med Strafarbejde fra 4 indtil 16 Aar og under særdeles skærpende Omstændigheder paa Livstid. Disse Straffebestemmelser begrænses naturligt af Nødretsgrundsætningen, saaledes at Handlingen bliver retmæssig, naar den foretages for at redde Kvindens Liv og vel ogsaa efter Nutidens Retsopfattelse for at afværge overhængende Fare for hendes Helbred.

*) Lovens fuldstændige Tekst vil findes aftrykt i dansk Oversættelse umiddelbart efter nærværende Afhandling.

Red.

Indtil de sidste Aar har, saavidt vides, hverken Lægerne eller andre i nogen nævneværdig Grad overtraadt den nævnte Straffebestemmelse. Det er først i Løbet af de sidste 5—6 Aar, at de islandske Læger er begyndt paa at afbryde Svangerskab hos Kvinder, uden at en Nødssituation altid kan siges at have været tilstede. Og dette har hovedsagelig fundet Sted i Reykjavik og et Par af de større Købstæder, medens Lægerne andre Steder vistnok fuldstændig har holdt sig Loven efterrettelig i den anførte Henseende. Det er først fra Aaret 1929, at man har offentlige Oplysninger om Svangerskabsafbrydelser og kun fra et enkelt Sygehus. I nævnte Aar har man i dette Sygehus haft til Behandling 11 sikre Tilfælde af *abortus provocativus* og i 16 Tilfælde har Udskrabning af Livmoderen (*curetage*) fundet Sted, men herunder skjules der, efter Landfysikus Mening, adskillige Tilfælde af *abortus provocativus*. For Aaret 1930 har man først Oplysninger fra samtlige Sygehuse i Landet. I dette Aar er der blevet foretaget *curetage* i 225 Tilfælde, hvoraf 52 angives at staa i Forbindelse med *abortus provocativus*. Efter Oplysningerne for Aaret 1931 er *curetage*-Tilfældenes Antal steget til 394, hvoraf 92 angives at staa i Forbindelse med *abortus provocativus*. Og efter Sundhedsberetningerne for Aaret 1932 har der været 355 *curetage*-Tilfælde, deraf 91 i Forbindelse med *abortus provocativus*. Svangerskabsafbrydelserne i Sygehuse retfærdiggøres ikke alene ved overhængende Fare for Kvindernes Liv eller Helbred, men ved andre Omstændigheder, saasom voldsomme Opkastninger (*hyperemesis*), Udmattelse (*exhaustio*) eller blot Ildebefindende under Svangerskabet (*molumina in graviditate*). I Betragtning af, at der i Aaret 1931 sandsynligvis skjuler sig under *curetage*-Tilfældene flere Tilfælde end angivet af *abortus provocativus*, og at adskillige Svangerskabsafbrydelser sikkert har fundet Sted udenfor Sygehuse, har man anslaaet Tilfældene af *abortus provocativus* til ca. 200. Da Fødslernes Antal i nævnte Aar har været ca. 2800, skulde Forholdet mellem Fødsler og *abortus*

provocativus være ca. 14:1. Men noget sikkert herom ved man ikke.

Der er sikkert mange, deriblandt ikke faa indenfor Lægernes Kreds, der fælder en streng Dom over de Læger, der har foretaget adskillige af de omtalte Svangerskabsafbrydelser. Det synes jo at være en nedarvet Opfattelse, at Fjernelse af Foster, hvor denne ikke har Hjemmel i Nødretsgrundsætningen i strengeste Forstand, er en i høj Grad strafværdig Handling. Selv om man ikke vilde indrømme Kvinderne ubeskaaren Handlefrihed med Hensyn til Afbrydelse af Svangerskab, hvilket efter adskillige Lægers og Juristers Mening er det rette, bør man ikke overse, at der kan være gode sociale, humane og etiske Grunde til at befri en Kvinde for hendes Foster, om Hensynet til hendes Liv eller Helbred end ikke retfærdiggør Handlingen. I de heromhandlede Tilfælde har saadanne Grunde sikkert som oftest været tilstede, og for en human og frisindet Læge maa disse nødvendigvis veje tungt. De islandske Lægers Frisindethed har sikkert ogsaa haft den gode Følge, at Kvaksalvervirksomhed paa dette Omraade hidtil har været næsten ukendt paa Island. Det er vistnok ogsaa undtagelsesvis, at en islandsk Læge har fordret ublu Betaling for sit Arbejde.

Det kan vel ikke være tvivlsomt, at saavel adskillige af Lægerne som en Del af de Kvinder, som har ladet sig behandle, har gjort sig strafskyldig efter Straffel. Paragr. 194, saaledes som den hidtil er blevet forstaaet. Alligevel er der, saavidt vides, ikke i et eneste Tilfælde blevet foranstaltet retslig Undersøgelse eller Paatale, hverken mod en Læge eller en Kvinde, for uretmæssig Svangerskabsafbrydelse. Dette synes at være klart Udtryk for den Opfattelse, at Lovens Grænser for det tilladelige paa dette Omraade er altfor snævre, og at dens Straffebestemmelser er altfor strenge. Den gamle, forældede Lovbestemmelse om Straf for disse Handlinger synes saaledes i høj Grad at have skudt over Maalet. For de yderligstgaaende i frisindet Ret-

ning vil Maalet være at faa den helt afskaffet, medens de mere moderate kræver den revideret og Straffen betydelig nedsat, hvorimod de mest konservative muligvis vil have *status quo*.

De forholdsvis mange Tilfælde af *abortus provocativus*, som har fundet Sted i Landets Sygehuse i Aarene 1930—1932, har sikkert foraarsaget en Del Forargelse saavel i som udenfor Lægernes Kreds. Desuden fandt man det ret stødende, at en Kvinde kunde faa en anset Læge til at gøre noget, som en anden, ligesaa anset, Læge muligvis havde afslaaet at gøre under Paaberaabelse af, at det var i høj Grad strafbart efter Loven. Det fremhævedes derfor af Landfysikus i hans Anmærkninger til Sundhedsberetningerne for Aaret 1929, at en ny Lovgivning paa dette Omraade var paakrævet, hvorved der skulde fastsættes bestemte, for alle Læger gældende, Regler om, hvornaar Afbrydelse af Svangerskab skulde være tilstedelig. I Anledning heraf henvendte Landfysikus, som erklærede personlig at kunne gaa med til at give Kvinden fuld Frihed til at bestemme, om hun vil være Moder eller ej, forudsat, at Behandlingen fandt Sted under betryggende Forhold, sig til Islands Lægeforening ved en Skrivelse af 6. Marts 1933 med Anmodning om, at Foreningen vilde tage Sagen under Overvejelse. Bestyrelsen for Foreningen udtalte, efter at have drøftet Sagen, sin Villighed til Samarbejde med Landfysikus og lovede at henlede Lægernes Opmærksomhed paa den. Derefter var Sagen til Behandling i Reykjaviks Lægeforening den 5. April s. A., hvor en Beslutning om at opfordre Sundhedsstyrelsen til uopholdelig at paa-begynde Forberedelse til en ny Lovgivning paa dette Omraade blev vedtaget. Endvidere opfordredes Foreningens Medlemmer til at udvise den størst mulige Forsigtighed med Hensyn til Svangerskabsafbrydelser. I Forbindelse hermed udtaltes der, at saadanne kun burde foretages paa Grundlag af et af tre Læger afgivet Skøn om Indgrebets Berettigelse, hvilket Skøn burde afgives skriftlig og altid

være tilgængeligt for Sagens rette Vedkommende. Reykjaviks Lægeforening har saaledes stillet sig ret konservativt. Imidlertid udarbejdede Landfysikus et Forslag til Lov om Afbrydelse af Svangerskab, som derefter forelagdes Reykjaviks Lægeforening, som anbefalede dette med enkelte Ændringer, der tildels toges til Følge. Forslaget blev siden forelagt i Altinget 1934, hvor det blev vedtaget med den Ændring, at dets Paragr. 10 om Lægers Ret til at tilintetgøre Foster hos Kvinder, som før havde født et vanskabt eller et med medfødt Sygdom belastet Barn, naar det maatte befrygtes, at det Barn, hun nu gaar med, vilde blive arvelig belastet, blev strøget. Grunden hertil angaves at være den, at en saadan Bestemmelse snarere hørte hjemme i en Lov om Sterilisation. Dette Synspunkt kan dog næppe anerkendes, idet Bestemmelsen kun handlede om et Tilfælde af Svangerskabsafbrydelse, og synes derfor netop at have haft sin rette Plads i nærværende Lov. Tilslut opnaaede Loven kongelig Stadfæstelse den 28. Jan. 1935 og blev indført i Lovtidenden som Nr. 28 for dette Aar. Denne Lov er den første i Norden i sin Slags og vil derfor sandsynligvis være af nogen Interesse for nordiske Jurister og Læger.

II. Forebyggelse af Besvangrelse.

Der er paa Island, saaledes som andre Steder, bleven ført en til Tider heftig Diskussion om Tilladeligheden af at anvende Midler til Forebyggelse af Besvangrelse. Det er blevet hævdet og fastholdes endnu af nogle, at en saadan Anvendelse fra moralsk-religiøs og samfundsmæssigt Synspunkt i Almindelighed er ganske utilstedelig. Herimod anføres, at enhver Kvinde bør have Ret til at bestemme, om hun vil blive frugtbar eller ej. Denne Opfattelse har sikkert vundet almindelig Tilslutning paa Island. Dette har for det første fundet Udtryk derved, at man aldrig har indført eller tænkt paa at indføre Forbud mod Annoncering af eller Reklame for antikonceptionelle

Midler, saaledes som det er blevet gjort i Danmark ved Lov Nr. 81 af 30. Marts 1906 § 3 og nu ved den ny Straffelovs Paragr. 235. Tvertimod har man i Reykjavik, navnlig i den Hensigt at modarbejde Kønssygdommes Udbredelse, paatænkt at opstille Automater paa tilgængelige Steder, hvor man kunde komme i Besiddelse af saadanne Midler. Om en Læge gav sine Klienter Vejledning om Midler til at forebygge Besvangrelse, var indtil den ny Lovs Ikrafttræden en frivillig Sag. Den Læge, der maatte anse det for upassende at give saadan Vejledning, kunde saaledes afslaa at give den, medens den Læge, som var af modsat Mening, frit kunde gøre det. Den ny Lov hviler paa den Opfattelse, at enhver Kvinde er berettiget til at bestemme, om hun vil blive frugtsommelig eller ej, og Regulering af Fødsler og Børnebegrænsning er saaledes en frivillig Sag. Derimod er Lægerne ikke nu som før frit stillet overfor deres Klienter med Hensyn til Vejledning til Forebyggelse af Besvangrelse, idet det efter Lovens Paragr. 1, 2. Stk., er ubetinget Pligt for enhver »Distriktslæge, andre praktiserende Læger eller Specialister i Kvindesygdomme eller Fødselshjælp« at give enhver Kvinde, der søger hans Raad, Vejledning om Midler til Forebyggelse af Besvangrelse. Dette gælder saavel om, hvilke Midler der er tjenlige, som om deres Anvendelse. Om Lægernes Stilling paa dette Omraade var der dog forsaavidt Uenighed mellem Reykjaviks Lægeforening og Landfysikus, som Foreningen kun vilde gøre det til Ret, men ikke Pligt, for Lægerne at give saadan Vejledning. Til Støtte for Landfysikus Opfattelse anføres det i Lovens Motiver, at Lovens Hovedhensigt er at sætte Kvinderne i Stand til at skaffe sig paalidelige Oplysninger i den anførte Henseende, og at de derfor maa have sikker Adgang til at faa saadanne hos enhver af de dertil berettigede Læger. Og heri maa man give Landfysikus Ret. Hvis f. Eks. enhver Distriktslæge paa Landet kunde nægte at give den her omhandlede Vejledning, vilde Følgen deraf godt

kunne blive, at Kvinder paa Landet i mange Tilfælde vilde praktisk talt være udelukket fra at faa Vejledningen eller i alt Fald fra at faa den tidsnok, da de i Tilfælde af Distriktslægens Vægning vilde være tvunget til at søge en anden, ofte fjernboende, Læge, hvilket vilde være forbundet med Omkostninger, som en fattig Kvinde — og af saadanne gives der mange — ikke vilde være i Stand til at bestride, og Tidsspilde, som Kvinder paa Landet heller ikke kan taale. Af Lægens Vejledningspligt følger ogsaa Pligt for ham til at skaffe sig Kendskab til de antikonceptionelle Midler og deres Anvendelse. Man har fundet det rigtigt at begrænse Retten og Pligten til de ovenfor nævnte Læger. Lægeuddannede Personer, der ikke beskæftiger sig med Lægegerning, f. Eks. afskedigede Embedslæger, der heller ikke virker som praktiserende Læger, og Specialister, som virker paa Omraader, der intet har med de her nævnte Forhold at gøre, saa som Øjenlæger, Tandlæger o. s. v., har saaledes hverken Retten eller Pligten, hvilket ogsaa udtrykkelig siges i Lovens Motiver. Dette gælder overhovedet om alle dem, der kun har Ret til at udøve Lægevirk-somhed paa et begrænset Omraade.

Lægernes Pligt efter Paragr. 1, 2. Stk., er begrænset til Kvinder. Uagtet der muligvis alene er tænkt paa Kvinder, der søger Lægen paa egne Vegne, hvorefter Bestemmelsen alene vilde omfatte Kvinder i en vis Alder, kan man sikkert ikke fortolke Bestemmelsen saa snævert, idet den efter Ordlyden synes at omfatte enhver Kvinde, ung eller gammel, og uden Hensyn til, om hun søger Lægens Raad paa egne eller paa en andens Kvindes Vegne. I mange Tilfælde vilde Sondringen mellem disse Tilfælde være uden Betydning, idet man godt kunde foregive at komme i eget Anliggende, selv om man i Virkeligheden kom paa en andens Vegne. Der er ganske vist Mulighed for, at Lægens Raad gengives unøjagtigt eller ukorrekt, naar det gives til en Mellemand, men en saadan Mulighed synes ikke at afgive tilstrækkelig Grund til en ind-

skrænkende Fortolkning af Bestemmelsens Ord. Og om Fare i denne Henseende kan der vel ikke være Tale, da ingen kyndig og samvittighedsfuld Læge vilde indlade sig paa at anvise farlige Midler eller nogen farlig Fremgangsmaade i disse Tilfælde, hvor han ikke giver Vejledningen til selve den Person, som skal benytte den.

Da Lægen efter det ovenfor anførte maa antages at være pligtig til at give den ønskede Vejledning gennem en Kvinde som Mellemand, synes det samme ogsaa at maatte gælde, naar en Mand ønsker saadan Vejledning paa en Kvindes, f. Eks. sin Hustrus eller Kærestes, Vegne. Vejledningen gives jo her ogsaa til en Kvinde, og at en bestemt Mand ogsaa kan være interesseret, synes ikke at kunne gøre nogen Forskel. Derimod omfattes det Tilfælde, at Mand søger Vejledning paa egne eller en anden Mands Vegne om, hvorledes han skal forholde sig for at undgaa Følger af Omgang med Kvinder, ikke af Lovens Ord. En Læge vilde derfor ikke paadrage sig Ansvar for Vægning af at give Vejledning i saadanne Tilfælde. En anden Sag er, at de færreste Læger vel vilde gøre det, da Vejledningen vilde være ret simpel, og dens Benyttelse vilde vel ikke medføre Fare eller Misbrug af nogen Art.

Efter Lovens Paragr. 1, 2. Stk., er Lægens Vejledningspligt betinget af et derom udtalt Ønske fra Klientens Side. Efter Paragr. 1, 1. Stk., er dette derimod ikke Tilfældet. Efter sidstnævnte Bestemmelse skal Lægen nemlig af egen Drift advare en Kvinde, naar hun henvender sig til ham, og han skønner, at det paa Grund af Sygdom vil være farligt for hende at blive frugtbar og føde et Barn, og give hende den til Forebyggelse af Besvangrelse fornødne Vejledning. Selv om Loven kun nævner Sygdom, maa det samme gælde analogisk, naar en Kvinde har en saadan Legemsfejl, at Svangerskab og Barnefødsel vilde medføre samme Fare for hende. Det behøver just ikke at dreje sig om Livsfare. En Fare for Helbred er ogsaa tilstrækkelig til at begrunde Pligten. Der kan naturligvis

forekomme Tvivlstilfælde, men Lægen maa være ansvarsfri, naar han advarer Kvinden og giver hende den fornødne Vejledning, selv om han maatte være i Tvivl om Nødvendigheden deraf.

Paa Island findes der endnu ingen Lov om Sterilisation af intellektuelt eller moralsk defekte Individuer. Den eneste Bestemmelse, der hjemler Ufrugtbargørelse findes i Lovens Paragr. 2. Herefter kan en Læge ufrugtbargøre en Kvinde under følgende Omstændigheder:

Svangerskab maa være forbundet med Livsfare eller betydelig Helbredsfare for Kvinden. Og selv om det drejer sig om Sygdomsfare af ringere Grad, kan Indgrebet gøres, naar de i Lovens Paragr. 9, 3. Stk., omhandlede Omstændigheder er tilstede. Henvisningen i Paragr. 2 til Paragr. 9 maa vel forstaas saaledes, at de i Paragr. 9, 3. Stk., ommeldte Forhold skal tages i Betragtning ved Vurderingen af Faren paa lignende Maade som, naar Svangerskabsafbrydelse skal finde Sted efter Paragr. 9, omend Sandsynligheden for, at Kvinden vil komme til at blive gentagne Gange frugtsommelig kun nævnes udtrykkelig i Paragr. 2 som værende af Betydning for Afgørelsen *in concreto*. Fatigdom, Sygdom i Hjemmet, Børnemængde, daarlige Boligforhold o. s. v. vil saaledes her komme i Betragtning, idet alle saadanne Forhold vil komme til at udøve deres Indflydelse med Hensyn til Helbredsfaaren. Medens det naturligvis forudsættes, at Lægen først efter behørig Undersøgelse af Kvinden skrider til at foretage Indgrebet, er det efter Paragr. 2 tilstrækkeligt, at Undersøgelsen foretages af en enkelt Læge, ligesom Behandlingen ikke behøver at finde Sted i et efter Paragr. 10 autoriseret Sygehus, forudsat, at den iøvrigt udføres paa en behørig Maade. Der stilles her forsaavidt ringere Fordringer end, naar det drejer sig om Afbrydelse af Svangerskab efter Paragr. 9. Grunden hertil angives i Lovens Motiver at være den, at forholdsvis faa Kvinder vil fremsætte Ønske om Behandling efter Paragr. 2, da saadan Behandling siges ikke at være helt ufarlig eller

i alt Fald betydelig farligere end Afbrydelse af Svangerskab i Løbet af de første Maaneder, og at der saaledes ikke vil være nogen Fare for Misbrug fra Lægernes Side i den her omhandlede Henseende. Hertil kan vel føjes, at forholdsvis faa Kvinder vil engang for alle berøve sig Muligheden af at faa et Barn, idetmindste ikke Kvinder, som ikke allerede har faaet flere eller færre Børn.

Behandlingen efter Paragr. 2 er endvidere betinget af Kvindens — eller, naar det drejer sig om en personlig umyndig eller aandelig defekt Kvinde, hendes Værges — Begæring. Muligvis er denne Fordring Udtryk for den Opfattelse, at de heromhandlede Indgreb altid er utilstedelige uden rette vedkommendes Begæring. Er dette rigtigt, vilde en Læge, der udfører en Operation paa en Kvinde, være uberettiget til at sterilisere hende under Narkosen, naar han først under Operationen fandt, at Svangerskab og Barnefødsel vilde medføre Livsfare for hende. Hvorledes man end ser paa dette, er det sikkert, at Loven ikke giver nogen Vejledning til Afgørelse af det Spørgsmaal, hvorvidt en Læge, der steriliserer en fuldstændig sund Kvinde efter hendes Begæring, paadrager sig Strafansvar derved. Dette siges for nylig at være sket i Reykjavik, uden at Paatalemyndigheden har foretaget sig noget i den Anledning, hvilket muligvis kan opfattes som Udtryk for den Opfattelse, at Kvindens Samtykke her udelukker Strafansvar.

Loven fordrer ikke, at Begæringen skal være skriftlig, men det vil efter Omstændighederne være tilraadeligt for Lægen at fordrø skriftlig Begæring for at sikre sig Bevis for, at Behandlingen har fundet Sted efter rette vedkommendes Ønske.

III. Afbrydelse af Svangerskab.

Efter Lovens Paragr. 3 forudsættes Svangerskabet at strække sig over 40 Uger. Der skelnes imellem, om en Kvinde har gaaet 28 Uger eller længere Tid. I første Tilfælde betegnes Fjernelse af Fosteret som *A b o r t* eller *F o s t e r*

fordrivelse, og Afbrydelse af Svangerskabet i dette Tidsrum omhandles i Lovens Paragr. 9 og 10, uden forsaavidt Tilfældet falder under Bestemmelserne i Paragr. 6. Naar derimod Kvinden skilles ved sit Foster i Løbet af Svangerskabets sidste 12 Uger, men inden Udløbet af de 40 Uger, betegnes det som Fødsel før Tiden, og Tilintetgørelse af et Foster i Moders Liv i dette Tidsrum betegnes som Drab af et Barn, og Afbrydelse af Svangerskab i dette Tidsrum omhandles i Paragr. 5 og 7, medmindre Tilfældet omfattes af Paragr. 6.

1. Afbrydelse af Svangerskab i Løbet af de sidste 12 Uger maa kun finde Sted efter Paragr. 7, naar det er indlysende, at Kvinden slet ikke eller dog ikke uden »meget stor Fare for hende selv« kan føde et fuldbaarent levende Barn. I saa Fald kan Lægen fremkalde Fødsel før Tiden enten for at redde Barnets Liv eller afværge Fare for Kvinden eller af begge Grunde. Naar der tales om en »meget stor Fare« for Kvinden er man naturligvis inde paa det tvivlsomme Skøns Omraade. I Paragr. 5 handles der om Fødselshjælp, forsaavidt som det forudsættes, at Barselsveerne er begyndt, og Paragrafen falder forsaavidt udenfor Lovens Ramme. De andre i Paragrafen omhandlede Tilfælde (»overhængende« Fødsel eller Abort) er vel paa Grænsen mellem Afbrydelse af Svangerskab og Fødselshjælp. Naar man ved, at Kvinden slet ikke kan føde eller ikke kan føde uden øjensynlig Livsfare for sig selv, er Lægen efter Paragr. 5 ikke alene berettiget, men ogsaa forpligtet til at ofre Barnets Liv for Moderen. Her er blot udtrykkelig udtalt, hvad der i Forvejen ansaas for utvivlsomt, og Paragrafen er saaledes nærmest overflødig. Efter Paragr. 6 er Lægen berettiget til at skille en Kvinde ved hendes Foster, naar Abort findes ikke at kunne forhindres, eller Fosteret er dødt i Moders Liv.

I disse Tilfælde er ikke den i Paragr. 5 eller 7 forudsatte Fare tilstede, og Hensynet til Fosteret kan ikke spille nogen Rolle, da det forudsættes, enten at Fosteret er dødt,

eller at Abort ikke kan undgaas. Om det end efter Paragr. 6 og 7 kun skal være en Ret for Lægen at skille Kvinden af med hendes Foster, vilde han dog sikkert undertiden gøre sig skyldig i grov Forsømmelse, om han ikke gjorde Brug af sin Ret. Det vilde med andre Ord ofte være Pligt for Lægen at foretage de i Paragr. 6 og 7 omtalte Handlinger, uagtet dette efter deres Ord kun skal være en Ret for ham.

At de i Paragr. 5—7 ommeldte Handlinger kun maa udføres af en Læge, er kun naturligt. Derimod forbyder Loven naturligvis ikke en Jordemoder at modtage en Abort, men hun har blot ikke Lov til at fremkalde Abort eller Fødsel før Tiden ved Anvendelse af kunstige Midler, selv om dette maa gøres af Hensynet til Kvinden eller Barnet. Dog vil en ikke-lægekyndig, deriblandt en Jordemoder, i Medfør af Nødretsgrundsætningen være beføjet til at udføre de Handlinger, som er forbeholdt Lægerne efter Lovens Paragr. 4, naar det har vist sig umuligt at faa en Læge tilkaldt tidsnok.

At der ikke kan stilles Krav om, at Lægehjælp efter Paragr. 5 kun maa ydes i et Sygehus, er klart. Det forudsættes, at Kvinden befinder sig i Barnsnød, og saa maa Hjælpen komme hurtigt. Heller ikke behøver Behandling efter Paragr. 6 eller 7 at finde Sted i et Sygehus eller iøvrigt under Iagttagelse af Bestemmelserne i Lovens Paragraf 10. Grænsen mellem Afbrydelse af Svangerskab efter Paragr. 9, 2. Stk., og Paragr. 7 vil i adskillige Tilfælde være ganske flydende. Bestemmelsen af Svangerskabets Fremskriden og navnlig Vurderingen af Faren vil hyppigt være ligesaa vanskelig efter Paragr. 7 som efter Paragr. 9, 2. Stk. Man har vel ment, at da Svangerskabet altid maa være saa vidt fremskredet efter Paragr. 7, var Faren for Misbrug ikke stor, da Lægerne ikke vilde, paa Grund af den større Risiko, uden tvingende Nødvendighed underkaste en Kvinde Behandlingen, efter at hun havde gaaet saa længe. Derimod skal vedkommende Læge aarlig indberette til Landfysikus

om de Lægebehandlinger, han har udført efter Paragr. 5—7, Lovens Paragr. 8.

2. Naar det drejer sig om Afbrydelse af Svangerskab i Løbet af de første 28 Uger stilles der noget mildere Fordringer med Hensyn til den Fare, som Svangerskab og Fødsel maa antages at medføre for Kvinden. Dette gælder dog nærmest alene om Tilfældene efter Lovens Paragr. 9, 1. Stk., eftersom Faren efter dens 2. Stk. synes at skulle være af samme eller i alt Fald lignende Grad som efter Paragr. 7. Det er vistnok alene i Paragr. 9, 1. Stk., at der findes Hjemmel til Afbrydelse af Svangerskab i videre Omfang, end der var Tilfældet efter den hidtil gældende Ret. Dog bør det ikke overses, at ogsaa ved Vurderingen af Faren efter Paragr. 9, 2. Stk. — og maaske ogsaa i nogle af Tilfældene efter Paragr. 7 — vil de i Paragrafens 3. Stk. omhandlede Forhold ogsaa komme i Betragtning, hvilket vel ogsaa vil kunne udvide Omraadet for det retmæssige noget.

Der sondres i Paragr. 9, om Behandlingen skal finde Sted a) i Løbet af Svangerskabets første 8 Uger eller b) i Løbet af dets 9.—28. Uge.

a) I dette Tilfælde er Afbrydelse af Svangerskab hjemlet, naar det findes at være indlysende, at Kvindens Helbred udsættes for »en stor Fare«, hvis hun skal gaa saa længe, at et levende og levedygtigt Barn kan komme til Verden. Efter Paragr. 7 maa der være »meget stor Fare for Kvinden selv«, medens det her skal være tilstrækkeligt, at »hendes Helbred udsættes for stor Fare«. Det er dog vistnok kun om Gradsforskelle, det drejer sig, idet Faren efter Paragr. 7 ikke nødvendigvis behøver at være ligefrem Livsfare. Om der er nogen Fare eller stor Fare forhaanden, vil hyppigt være et meget tvivlsomt Skønsspørgsmaal, som Lægerne vil komme til at afgøre ret forskelligt. En Læges Afgørelse af det enkelte Tilfælde vil sikkert ofte paavirkes af hans Stilling til Svangerskabsafbrydelse i Almindelighed. Den frisindede og humane

Læge vil derfor muligvis stille ringere Fordringer *in concreto* end den strengere og konservative.

Af Ordlyden i Paragr. 9, 1. Stk., er det klart, ligesom det i Lovens Motiver udtrykkelig udtales, at Afbrydelse af Svangerskab kun maa foretages paa de medicinske Indikationer. Paa de saakaldte sociale, humane, etiske eller evgeniske Indikationer alene kan den ikke finde Sted. Kvindens Fattigdom, Børnemængde, Sygdom i Hjemmet, at hun er blevet besvangret ved Voldtægt eller anden Krænkelser af hendes Kønshed, eller ved Blodskam, eller aandelig Defekt hos hende selv eller hendes Barnefader kan saaledes i og for sig aldrig alene begrunde Afbrydelse af Svangerskab efter Loven. Saadanne Forhold kan kun faa Betydning som supplerende Omstændigheder, idet der ved Vurderingen af Helbredsfaeren »blandt andet kan tages Hensyn til, om Kvinden før har født mange Børn med korte Mellemlum og sidste Gang for nylig, om hun lever under daarlige Kaar i Hjemmet paa Grund af Børnemængde, Fattigdom, alvorlig Sygdom i Hjemmet«. De nævnte Eksempler angaar alle de sociale Forhold. Der kan naturligvis føjes mange Eksempler til, saasom Arbejdsloshed, Drukkenskab o. s. v. Alle saadanne Forhold vil indvirke mere eller mindre skadelig paa Kvindens Helbred. Omvendt vil gode Formueomstændigheder, gode Boligforhold, Husfaderens Evne til at forsørge Familien o. s. v. virke i modsat Retning. En svagelig, men bemidlet Kvinde, som har Raad til at skaffe sig den nødvendige Hushjælp, vil muligvis ikke være berettiget til at faa sit Svangerskab afbrudt, medens en ligesaa svagelig, men fattig Kvinde, som selv maa arbejde for sit og sin Families Underhold, vil være berettiget dertil. Paa den anden Side vil en fattig, men sund og stærk Kvinde aldrig efter Loven kunne faa sit Svangerskab afbrudt, selv om hun iøvrigt levede under meget vanskelige Forhold. Selv om de i Paragr. 9, 3. Stk., nævnte Eksempler kun har Hensyn til de sociale For-

hold, har det sikkert ikke været Hensigten at udelukke af Hensyntagen til andre Forhold, der ogsaa er egnet til at øve Indflydelse paa Kvindens Helbred og Stilling i Almindelighed, jfr. Ordene: »blandt andet«. Naar f. Eks. en Kvinde er blevet besvangret ved Krænkelse af hendes Kønshelbred eller blot udenfor Ægteskab, vil dette hyppigt indvirke paa hendes Helbredstilstand. Det vilde muligvis blive afgørende for hendes Helbred, om hun skulde føde et Barn, der var Frugten af en saadan Forbindelse.

b) Efter Paragr. 9, 2. Stk., maa Afbrydelse af Svangerskab i Løbet af den 9.—28. Uge ikke finde Sted, medmindre Helbredsfaren er »meget stor«, og forsaavidt den skønnes at ville kunne afværges derved og ikke paa anden Maade, og forudsat, at Faren ved Behandlingen paa dette Stadium af Svangerskabet ikke paa nogen Maade kan maale sig med den Fare, man vil undgaa. Faren ved Indgrebet anses jo i Almindelighed at vokse i Forhold til Svangerskabets Fremskriden. Fastsættelsen af en bestemt Tidsgrænse er her naturligvis ganske vilkaarlig. Medens de islandske Læger synes at have været enige om 28 Ugers Grænsen, var dette ikke Tilfældet med den her omtalte 8 Ugers Grænse, idet Landfysikus oprindelig foreslog Grænsen fastsat ved Udløbet af de første 12 Uger, medens Reykjaviks Lægeforening stemte for 8 Ugers Grænsen som det mere forsigtige. Grænsen mellem Farens Betydelighed efter Paragrafens 1. og 2. Stk. er naturligvis ganske flydende. Sondringen saavel med Hensyn til Tidsgrænsen og Farens Betydelighed vil vistnok i Praksis virke som Paamindelse til Lægerne om at udvise større Forsigtighed efter som Svangerskabet er videre fremskredet. Det vil fornuftigvis ikke i Virkeligheden gøre stor Forskel, om Kvinden har gaaet f. Eks. 8 eller 9 Uger. Desuden vil Dagen for Undfangelsen ikke altid kunne fastsættes med aldeles bestemt Nøjagtighed, hvoraf følger, at Lægen ikke vil være i Stand til at fastsætte Tidspunktet aldeles bestemt. Tilslut vil han ikke altid kunne bestemme nøjagtig, hvornaar Behandlin-

gen skal finde Sted. En Kvinde henvender sig f. Eks. til en Læge i Løbet af den 7. eller 8. Uge. Da Undersøgelsen skal foretages af 2 Læger efter Lovens Paragr. 10, vil der muligvis hengaa nogen Tid dertil. Og efter at Lægerne er kommet til det bekræftende Resultat, er det maaske ikke sikkert, at noget af de autoriserede Sygehuse uden videre er i Stand til at modtage Kvinden, og 8 Ugers Tidsgrænsen kan saaledes være blevet overskredet i betydelig Grad. Lægerne har ved Vurderingen af Faren rettet sig efter Paragr. 9, 1. Stk. Skal man saa, da Behandlingen først kan finde Sted f. Eks. i Løbet af den 9. eller 10. Uge, foranstalte en ny Undersøgelse med Omvurdering af Faren, jfr. Paragrafens 2. Stk.? Som Regel vil man vistnok lade det bero ved den stedfundne Undersøgelse, medmindre der var hengaaet forholdsvis meget lang Tid siden.

Da der i Paragr.'s 3. Stk. alene henvises til dennes 1. Stk., kunde det synes som om de i 3. Stk. nævnte Forhold helt skulde lades ude af Betragtning ved Bedømmelsen af Faren efter Paragr.'s 2. Stk. Af det ovenfor anførte vil det fremgaa, hvor uholdbart dette vilde være. Naar de sociale Forhold f. Eks. skal tages i Betragtning i Løbet af Svangerskabets 8. Uge, kan de fornuftigvis ikke lades ude af Betragtning i Løbet af den 9. Uge. At der i Paragr.'s 3. Stk. alene henvises til dennes 1. Stk., forklares maaske derved, at de i Paragr.'s 2. Stk. omhandlede Tilfælde betragtes som Underafdeling af Svangerskabsafbrydelse i de første 28 Uger. Muligvis skyldes dette blot en Inkurie.

Om Lægeundersøgelsen og om Behandlingens Udførelse m. m. findes de nærmere Regler i Lovens Paragr. 10.

1. Inden Behandlingen kan finde Sted, maa Kvinden underkaste sig Undersøgelse af en Læge, der sikkert maa være en af de i Lovens Paragr. 1 omtalte Læger. Saafremt Lægen mener, at Kvindens Ønske bør imødekommes, vil han henvise hende til et Sygehus, hvor Behandlingen ifølge Loven kan finde Sted. Her maa hun saa blive undersøgt af Overlægen ved dette. Kommer han til det samme Re-

sultat som den første Læge, har de begge i Forening at udfærdige en Redegørelse om Kvindens Forhold ved at udfylde et af Landfysikus affattet, trykt Skema, der indeholder følgende Spørgsmaal:

1. Om Kvindens Navn og Bopæl.
2. Om hendes Alder, om hun er gift eller ugift, hendes — eller, forsaavidt hun er gift, hendes Mands — Livsstilling.
3. Om hun har født og i saa Fald hvor ofte og i Løbet af hvor mange Aar.
4. Om Abort eller Afbrydelse af Svangerskab hos hende har fundet Sted, og i bekræftende Fald, hvornaar sidste Gang.
5. Om hendes Sundhedstilstand i Almindelighed.
6. Om hendes økonomiske Forhold, deriblandt hendes (eller hendes Mands) gennemsnitlige Aarsindkomst, forsaavidt det lader sig oplyse.
7. Om hendes Boligforhold, deriblandt Antallet af benyttede Værelser.
8. Hvormange Børn hun har at tage sig af.
9. Hvormange Uger hun har gaaet.
10. Hvad det er for Sygdom, der har givet Anledning til Svangerskabsafbrydelsen.
11. Om der er taget Hensyn til sociale Forhold og i bekræftende Fald hvilke. Herunder anføres alle de Omstændigheder, som man i Henh. til Paragr. 9, 3. Stk. *in concreto* kan tage i Betragtning.
12. Hvor Behandlingen skal finde Sted.
13. Hvilken Læge der skal udføre den.
14. Hvorvidt det er Hensigten at ufrugtbargøre Kvinden.

Tilslut skal de to Læger føje følgende Erklæring til:

»Vi undertegnede to Læger erklærer herved, efter at have skønnet over og afvejet alle de ovenfor ommeldte Forhold og under Paaberaabelse af Lov Nr. 38 af 28. Jan. 1935 om Vejledning for Kvinder om Midler til

Forebyggelse af Besvangrelse og under Henvisning til vor Lægeuddannelse, at vi anser Svangerskabsafbrydelse i det foreliggende Tilfælde efter Omstændighederne for nødvendig paa Grund af Kvindens Helbredstilstand, og at vi paatager os det rellige Ansvar derfor.«

Redegørelsen skal udfærdiges i to Eksemplarer, hvoraf det ene uopholdelig skal tilsendes Landfysikus, medens det andet opbevares som Bilag til Patientens Journal i Sygehuset, hvorhos der aarligt skal sendes Indberetning om alle de Behandlinger, der finder Sted i Henhold til Lovens Paragr. 9. Der tilkommer ikke Landfysikus Beføjelse til at omgøre Lægernes Beslutninger. Hvad han kan gøre, er at give Lægerne Irettesættelse eller eventuelt foranledige retslig Undersøgelse og Paatale mod dem for formentlige Overtrædelser af Loven.

For at forebygge utilbørlig Paavirkning indbyrdes mellem Lægerne er det som Regel forbudt enhver underordnet Læge ved det Sygehus, hvor Behandlingen skal finde Sted, at deltage i den ovenfor omtalte Undersøgelse eller Bevidnelse. En underordnet Læge kan derfor som Regel hverken træde i Stedet for Overlægen ved Sygehuset eller den anden Læge. Derimod vil han godt kunne deltage i Afgørelsen, naar Behandlingen skal foretages i et andet Sygehus.

Naar den Læge, som Kvinden først har henvendt sig til, mener ikke at kunne imødekomme hendes Ønske, kan hun søge en anden Læge, som muligvis kommer til det modsatte Resultat. Naar Sygehuslægen kommer til et Resultat modsat den første Læges, vil Behandlingen ikke kunne finde Sted i det Sygehus. Enhver Overlæge ved et Sygehus eller dets enkelte Afdelinger bestemmer saaledes upaaankelig, hvorvidt en saadan Behandling kan foretages der. Ogsaa i Tilfælde af, at Overlægen afslaar Kvindens Begæring, kan hun henvende sig til Overlægen ved et andet Sygehus, som muligvis vil imødekomme hendes Ønske. Der

kan saaledes forekomme modstridende Afgørelser af samme Tilfælde. Selv om man ved Loven har faaet fælles Regler for alle Læger, er en ensartet Udførelse af disse Regler ikke i alle Tilfælde sikret.

2. Endvidere maa Behandlingen kun finde Sted i et dertil af vedkommende Minister autoriseret Sygehus. Det er altsaa ikke tilstrækkeligt, at et Sygehus har faaet Lov til at modtage Patienter i al Almindelighed eller Patienter af en vis Slags. Grunden hertil er saavel at forebygge Overtrædelse af Lovens Paragr. 9 som at sikre Behandlingens behørig Udførelse. At Behandlingen kun maa finde Sted i bestemte Sygehuse, vil naturligvis i høj Grad lette Kontrol med Lovens Udførelse. Lægeforeningen havde foreslaaet den Undtagelse fra den her omhandlede Regel, at en Distriktslæge maatte have Lov til at udføre Behandlingen hjemme i Distriktet, efter at have telefonisk faaet Samtykke dertil af en anden Læge, naar det viser sig at være umuligt at bringe Kvinden tilstrækkelig hurtigt paa et af de autoriserede Sygehuse. Dette Forslag mente Landfysikus ikke at kunne tiltræde, idet det vilde aabne allfor stor Mulighed for Omgaaelse af Lovens Bestemmelser om Undersøgelsen og selve Behandlingen, ligesom han mente, at de nævnte Tilfælde vilde være saa sjældne, at en Undtagelse fra Regelen alene for deres Skyld ikke var paakrævet.

Endelig udtales det i Paragr. 10, at selve Operationen og Kvindens Behandling iøvrigt skal være i Overensstemmelse med Lægevidenskabens almenanerkendte Krav. Da enhver Kvinde efter Loven skal behandles i et dertil særlig autoriseret Sygehus, synes denne Udtalelse at være temmelig overflødig.

Man vil af det foregaaende se, at Lovens Betingelser for, at Afbrydelse af Svangerskab udenfor de rene Nødstilfælde maa finde Sted, er ret strænge. Da de principielt kun maa finde Sted paa de medicinske Indikationer, vil den næppe i nogen væsentlig Grad udvide Omraadet for det straffrie i saa Henseende. Efter Nutidens Opfattelse vilde

vore Domstole næppe, selv om den ny Lov ikke fandtes, idømme en Læge Straf efter Strl. Paragr. 194 for Afbrydelse af Svangerskab, som var sket for at afværge en saadan Fare som den i Paragr. 9 omhandlede. For en Menneskealder siden var Forholdet naturligvis noget andet. Forresten vil Lægernes Udøvelse af Bestemmelserne i Paragraf 9 faa en afgørende Betydning. Ifald Lægerne maatte forholde sig meget konservative, vil Følgen sandsynligvis blive, at ikke faa ulykkelige Kvinder tvinges til at gaa til kloge Koner og Kvaksalvere. Loven, som blandt andet har til Hensigt at sikre vedkommende Kvinder den bedst mulige Behandling, vilde i saa Fald forfejle sit Maal. Desuden bør man ikke overse den Fare, som Lovens Formaliteter og den deraf følgende større eller mindre Publicitet vil medføre, idet adskillige Kvinder af den Grund sandsynligvis vil lade sig afskrække fra at gaa den af Loven anviste Vej og istedetfor gaa til inkompetente Personer. Endelig kan det tilføjes, at da der ikke er sørget for billigt Sygehusophold for ubemidlede Kvinder, vil disse af den Grund maaske ogsaa tvinges til at begive sig ind paa ulovlig Vej i denne Henseende.

IV. Straffebestemmelser.

Endelig er der Grund til kortelig at berøre Lovens Straffebestemmelser, som findes i Paragr. 11 og dels tager Sigte paa Læger og dels paa andre Personer.

1. Med Hensyn til Personer udenfor Lægernes Kreds — deriblandt vedkommende Kvinde — udtales det i Paragr. 11, 1. Stk., at deres »Overtrædelser af nærværende Lovs Bestemmelser omfattes af Straffebestemmelserne i den almindelige Straffelov«. Undersøger man paa hvilke Maader en ulægekyndig Person kan overtræde Lovens Bestemmelser, vil man se, at ovenanførte Straffebestemmelse er i høj Grad ukorrekt udtrykt. I Loven findes der talrige Bestemmelser, som en ulægekyndig vil kunne overtræde, uden at han kan straffes derfor efter den

almindelige Straffelov, men som ligefrem omfattes af andre Loves Straffebestemmelser. Det har, tiltrods for Lovens ukorrekte Udtryksmaade, sikkert ikke været Hensigten, at saadanne Overtrædelser skulde være straffri.

Naar en ulægekyndig ved Lejlighed giver en Bekendt Vejledning til Forebyggelse af Besvangrelse, jfr. Lovens Paragr. 1, 2. Stk., vil han som Regel sikkert ikke kunne straffes derfor, hverken efter den almindelige Straffelov eller efter andre Love. Derimod vil en saadan Person ifalde Straf efter Lov Nr. 47/1932 om Udøvelse af Lægevirkksomhed m. m., Paragr. 15, hvis han tilbød i Almindelighed at give Folk saadan Vejledning eller gav den vane- eller erhvervsmæssigt. En Kvinde, der modtog saadan Vejledning, vilde derimod ikke kunne straffes derfor. Paa lignende Maade vil Forholdet stille sig efter Lovens Paragr. 1, 1. Stk. Den ulægekyndige vilde ifalde Straf for Kvaksalveri eller efter Omstændighederne for uagtsomt Manddrab eller Legemsbeskadigelse, medens Kvinden vilde være straffri, da hun ikke vil kunne straffes for at udsætte sig for den Fare, som den inkompetentes Behandling vil medføre for hende. Heller ikke vil Kvinden udsætte sig for Straf ved at lade sig behandle af en ulægekyndig efter Paragr. 6, da Hensynet til Fosteret ikke her spiller nogen Rolle. Det samme er Tilfældet efter Paragr. 5, da der forudsættes at foreligge en Nødstilstand, som berettiger til at ofre Barnets eller Fosterets Liv. Derimod vil en ulægekyndig kunne ifalde Straf efter begge disse Paragrafer, medmindre Tilkaldelse af en Læge i rette Tid har været umulig, efter Lov Nr. 47/1932 og eventuelt efter Straffeloven for uagtsomt Manddrab eller Legemsbeskadigelse. I Tilfældene efter Paragr. 7 vil der vanskelig foreligge en saadan Nødstilstand, at Behandlingen ikke kan vente, indtil en Læge kan tilkaldes. En ulægekyndig vil derfor som Regel her kunne straffes efter Straffelovens Paragr. 194 eller i det mindste efter Lov Nr. 47/1932, og Kvinden vilde ofte udsætte sig for Straf efter Strl. Paragr. 194. Her spiller nemlig Hensynet til Barnets Liv ogsaa ofte en Rolle.

I Tilfældene efter Paragr. 9 kan der heller ikke foreligge en saadan Nødstilstand, at Behandlingen ikke kan vente efter en Læge. Naar Indgrebet i disse Tilfælde foretages af en ulægekyndig, inden Lægen har konstateret Tilstedeværelsen af Betingelserne for Svangerskabsafbrydelse, vil saavel den ulægekyndige som Kvinden kunne idømmes Straf efter Strl. Paragr. 194. Naar derimod Betingelsernes Tilstedeværelse er konstateret, men Kvinden alligevel lader sig behandle af en inkompetent, vil hun ikke være at straffe, medens hendes Hjælper kun kan straffes efter Lov Nr. 47/1932. Dog kan begge muligvis være at straffe for Forsøg efter Strl. Paragr. 194, forsaavidt de maatte være ukendt med, at Svangerskabsafbrydelsen i og for sig var berettiget. I modsat Fald synes der nemlig at mangle Forsæt til Forbrydelsen efter Strl. Paragr. 194. Det er dog ret tvivlsomt, om dette Resultat, som efter Strafferettens Grundsatninger synes ubestrideligt, lader sig opretholde efter Loven, i alt Fald for Hjælperens Vedkommende. Skal en Læge efter Paragr. 11, 3. Stk., kunne straffes efter Strl. Paragr. 194 for Behandlingens Udførelse »i Hemmelighed«, vilde man vel finde det stødende, om en Kvaksalver slap billigere, da den forøgede Fare, som han udsætter Kvinden for, synes at veje tungere end det Brud paa Lægepligten, som Lægen gør sig skyldig i.

2. Efter Paragr. 11 kan en Læges Overtrædelse af Loven paadrage ham Straf dels efter den almindelige Straffelov, dels efter Lov Nr. 47/1932.

a) Lovens Paragr. 11, 2. Stk., indeholder den ret overflødige Udtalelse, at en Læge ikke kan straffes efter Straffelovens Bestemmelser om Manddrab og Fosterdrab, naar han fjerner et Foster eller afliver det under Fødselen med Hjemmel i nærværende Lov. Dernæst siges der, at en Læge, der igennem Overskridelse af de i Loven i saa Henseende fastsatte Grænser foretager de nævnte Handlinger, skal ifalde Straf efter Straffeloven paa samme Maade, som andre gør det efter Paragrafens 1. Stk. Som nærmere Forkla-

ring hertil udtales det i Paragrafens 3. Stk., at »forsættligt« Fosterdrab eller Tilintetgørelse af et Barns Liv under Fødselen, udøvet af en Læge uden Tilstedeværelse af de i Loven fastsatte Betingelser, skal medføre Straf efter Straffeloven. Denne Forklaring er ganske overflødig, da den ikke siger andet, end hvad der er en Selvfølge, saa længe man overhovedet har Regler om Straf for Fosterdrab og Manddrab. Og vildledende er den, forsaavidt, som forsættlig Udøvelse af de nævnte Handlinger godt kan være strafbar som Forsøg, uagtet Tilstedeværelsen af de materielle Betingelser til deres Foretagelse.

Da der kræves Forsæt til Anvendelsen af Strl. Paragr. 194, kan en Læge ikke straffes efter denne eller for forsættligt Manddrab, naar han paa Grundlag af urigtig Diagnose fordriver et Foster eller afliver et Barn under Fødselen efter Lovens Paragr. 5, 7 eller 9, men vel for uagtsomt Manddrab eller uagtsom Legemsbeskadigelse. Har Lægen derimod fejlagtigt anset Betingelserne for ikke at være tilstede og alligevel foretager Handlingen, gør han sig skyldig i strafbart Forsøg.

Naar en Læge afbryder Svangerskab efter Lovens Paragraf 9 — og det samme maatte vel gælde efter Paragr. 7 —, uden at Undersøgelse af Kvinden har fundet Sted, eller naar Undersøgelsen har givet negativt Resultat, vil han ikke kunne undgaa Straf efter Strl. Paragr. 194. Er der derimod foretaget Undersøgelse, og Behandlingen foretaget i Overensstemmelse dermed, uden at Bestemmelserne i Paragr. 10 iøvrigt er efterkommet, vil Lægen vistnok kun ifalde Straf efter Lov Nr. 47/1932, da Forsæt til Overtrædelse af Strl. Paragr. 194 ikke har været tilstede. Dette Resultats Rigtighed afhænger dog tildels af Fortolkningen af Bestemmelsen i Lovens Paragr. 11, 3. Stk. *in fine*, jfr. nedenfor.

Forsaavidt Loven ifølge det foranførte paabyder Straf for Overtrædelse af Paragr. 9 (og 7), kan den ikke siges at have overskredet de strafferetlige Grundsætninger, idet ved-

kommende ikke straffes for andet end, hvad han har foretaget sig. Anderledes forholder det sig med Bestemmelsen i Paragr. 11, 3. Stk. *in fine*, hvorefter en Læge ogsaa skal ifalde Straf efter Straffeloven, naar han foretager de i Paragr. 9 ommeldte Handlinger »i Hemmelighed, udenfor et dertil autoriseret Sygehus«, jfr. Paragr. 10, 1). Det forudsættes, at de materielle Betingelsers Tilstedeværelse er blevet konstateret. Det drejer sig altsaa om en Overtrædelse af en formel Art. Afbrydelse af Svangerskab, som sker hemmeligt i et autoriseret Sygehus, omfattes ikke af Bestemmelsen. En saadan Overtrædelse vil, de materielle Betingelsers Tilstedeværelse forudsat, kun medføre Straf efter Lov Nr. 47/1932. Den citerede Bestemmelse omfatter kun Handlingen, forsaavidt den foretages udenfor de dertil autoriserede Sygehuse. Den skal derimod komme til Anvendelse, selv om Behandling og Pleje har været i den skønneste Orden. Mangler i saa Henseende virker kun som skærpende Omstændighed. Grunden til Bestemmelsen angives at være Frygt for, at ellers vilde Lægerne udføre Svangerskabsafbrydelser udenfor de dertil autoriserede Sygehuse, hvorved Kontrollen vilde i høj Grad vanskeliggøres, ligesom man i saa Fald ikke havde Sikkerhed for, at Behandlingen fandt Sted under betryggende Forhold. Dette synes dog ikke at afgive tilstrækkelig Grund til at sidestille en ialt Fald ofte temmelig uskyldig Handling med Fosterdrab efter Strl. Paragr. 194. Her drejer det sig om Overtrædelse af formel Art, som kun burde straffes efter Lov Nr. 47/1932 som Brud paa en særlig Lægepligt. At der i enkelte Tilfælde under denne forholdsvis uskyldige Forseelse muligvis kunde skjules alvorligere Lovovertrædelser, kan ikke berettige til i Almindelighed at straffe efter Strl. Paragr. 194. Det er som om der var opstillet en uafbeviselig Formodning for, at Afbrydelse af Svangerskab altid maatte være foretaget i Strid med Strl. Paragr. 194, naar den blev, under Paaberaabelse af Lovens Paragr. 9, udført »i Hemmelighed, udenfor et dertil autori-

seret Sygehus«. Med andre Ord: Paatalemyndigheden fritages fuldstændig for Førelsen af Beviset for den sigtedes Strafskyld efter Strl. Paragr. 194, uden forsaavidt som den kun har at bevise, at Handlingen objektivt har fundet Sted under de i Paragr. 11, 3. Stk., anførte Omstændigheder. Der kan ikke siges at have været nogen praktisk Nødvendighed til Fravigelse fra de anerkendte strafferetlige eller straffeprocessuelle Grundsætninger. Selv om man nærrede Frygt for, at der under Lægernes mulige Overtrædelse af Lovens formelle Regler engang imellem kunde skjules Overtrædelser ogsaa af dens materielle Regler, kunde man godt lade sig nøje med de strænge Straffe, som Lægerne kan ifalde efter Lov Nr. 47/1932 (Bøder indtil 10 000 Kr., Fængsel eller Fortabelse af *veniam practicandi*) for Brud paa de særlige Lægepligter.

Forsaavidt der tillige er ført Bevis for, at Lægen havde forbrudt sig mod de materielle Regler, vilde Straffel. Paragr. 194 naturligvis komme til Anvendelse.

For øvrigt er det tvivlsomt, hvorledes Ordene: »i Hemmelighed, udenfor et dertil autoriseret Sygehus« bør forstaas. Skal Sætningen: »udenfor et dertil autoriseret Sygehus« forstaas (a) som en nærmere Forklaring til Ordene: »i Hemmelighed«, saaledes, at Behandlingen altid skulde betragtes som »hemmelig«, naar den finder Sted udenfor et saadant Sygehus uden Hensyn til, om den foretages i et eller andet af de andre Sygehuse eller ej? Eller skal den forstaas (b) som om der stod: »i Hemmelighed udenfor et dertil autoriseret Sygehus«? Det er i Virkeligheden det ulyksalige Komma mellem »i Hemmelighed« og »udenfor et autoriseret Sygehus«, der volder Vanskeligheden. Den første Opfattelse (a) har nærmest Støtte i selve Sætningsforbindelsen og i Lovens Motiver til Forslagets Paragr. 11, om Nødvendigheden af, at Behandlingen kun finder Sted i de dertil autoriserede Sygehuse. Endvidere synes Slutningsbestemmelsen om, at det skal virke som skærpende Omstændighed, naar Behandlingen

foregaar under mindre betryggende Forhold, at støtte denne Opfattelse, idet den muligvis forudsætter, at Behandlingen kan finde Sted i et almindeligt Sygehus under fuldt ud betryggende Forhold og dog blive strafbar efter Bestemmelsen. Denne Opfattelse vilde dog føre til overordentlig stødende Resultater. Man tænke sig f. Eks. det Tilfælde, at to Læger havde i Henhold til Lovens Paragr. 10, 2), skønnet, at Betingelserne for Afbrydelse af Svangerskab efter sammes Paragr. 9 var tilstede, udfærdiget en Redegørelse derom og indsendt denne til Landfysikus. Paa Grund af Pladsmangel kan det autoriserede Sygehus i Øjeblikket ikke modtage Kvinden, som er en fattig Bondekone fra Landet, og som hurtigst muligt maa komme tilbage for at tage sig af sine Børn i Hjemmet. Paa Kvindens indtrængende Begæring indlægges hun derfor i et andet, i alle Henseender upaaklageligt, Sygehus, hvor hun bliver behandlet og plejet paa den mest betryggende Maade. For en saadan Overtrædelse vilde vedkommende Læger efter denne Forstaaelse (a) af Bestemmelsen ifalde mindst 8 Maaneders Forbedringshusarbejde efter Straffel. Paragr. 194! Efter den anden Opfattelse (b) vilde det derimod komme an paa, om Behandlingen faktisk *in concreto* var foregaaet »i Hemmelighed«, være sig i eller udenfor et af de ikke-autoriserede Sygehuse. Da der i ethvert af Landets Sygehuse skal føres Journal over enhver Patient, og da Sundhedsmyndighederne ifølge Lov Nr. 30/1931 til enhver Tid har Adgang til Sygehusenes Arkiver, vilde Behandlingen i et saadant Sygehus, forudsat, at disse Regler er blevet iagttaget, ikke kunne siges at have fundet Sted »i Hemmelighed«. Og selv om Behandlingen var blevet foretaget udenfor et Sygehus, f. Eks. i Kvindens Hjem eller paa en Privatklinik, kan den ikke siges at være foretaget »i Hemmelighed«, saafremt vedkommende Læge paa en behørig Maade har indført Patienten i sine Bøger, som Landfysikus efter Lov Nr. 47/1932 Paragr. 14 altid skal have Adgang til, eller i rette Tid indberettet Tilfældet til Landfysikus.

Forudsat, at den sidstnævnte Forstaaelse (b) af Bestemmelsen vinder Tilslutning, vilde den kun finde Anvendelse, naar Lægen har udført Behandlingen udenfor et dertil autoriseret Sygehus paa en Maade, der indicerer, at han har haft til Hensigt at skjule den for Sundhedsmyndighederne. Naar denne Hensigt ikke kan antages at have været tilstede, vilde Lægen altsaa kun ifalde Straf efter Lov Nr. 47/1932 for Overtrædelse af sin Lægepligt alene.

Selv om man saaledes efter denne Forstaaelse (b) af Bestemmelsen faar Omraadet for Anvendelsen af Straffel. Paragr. 194 betydelig indsnævret, vil der dog staa tilbage en Del Tilfælde, hvor nævnte Paragr. vil komme til Anvendelse, uagtet de strafferetlig slet ikke har noget med Forbrydelsen Fosterdrab at gøre. Hvilken af de to Fortolkninger af Bestemmelsen, der end er den rigtige, er der Grund til at formode, at den ikke vil blive bragt til Anvendelse i Praksis udenfor de Tilfælde, hvor der er en stor Sandsynlighed for, at virkelig strafbar Fosterfordrivelse har fundet Sted, selv om der ikke er ført tilstrækkeligt Bevis derfor. I de andre Tilfælde vil man formodentlig lade sig nøje med i Tilfælde af en for første Gang begaaet Overtrædelse at give vedkommende Læge en Irettesættelse, og i Tilfælde af Gentagelse muligvis foranstalte Paatale til Straf efter Lov Nr. 47/1932.

b) Forsaavidt Lægerne efter det foran anførte ikke vil ifalde Straf for Overtrædelser af Loven efter den almindelige Straffelov, straffes saadanne i Henhold til Lovens Paragr. 11, 4. og 5. Stk., efter Lov Nr. 47/1932. En Læge, der erhvervs- eller vanemæssigt befatter sig med at give Vejledning efter Paragr. 1, 2. Stk., uden at have Ret dertil, samt alle Læger, der maatte komme til at behandle Kvinder, uden at være beføjet dertil efter Loven, vil saaledes gøre sig strafskyldig efter Lov Nr. 47/1932. De Læger, der efter Loven har Ret til at behandle Kvinder, vil ligeledes for Fejl eller Forsømmelse ved Diagnosen eller Behandlingen, for Behandling i et autoriseret Sygehus uden Iagt-

tagelse af de formelle Regler om Undersøgelsen, for For-
sømmelse af at indsende Beretning til Landfysikus, o. s. v.,
kunne straffes efter Loven af 1932. En bevidst urigtig Be-
vidnelse angaaende de i Loven omtalte Forhold vil deri-
mod som saadan medføre Straf efter Straffelovens Bestem-
melser om urigtig Bevidnelse i Embeds- eller offentlige
Forhold, forsaavidt den ikke er at betragte som Bestanddel
af en anden Forbrydelse.

Oversættelse til Dansk af
Islandsk Lov af 28. Januar 1935
om
Vejledning for Kvinder til Forebyggelse af Besvangrelse
og om Svangerskabsafbrydelser.

§ 1.

Naar en Kvinde søger Læge og er saaledes syg, at Lægen paa
Grund af Sygdommen anser det farligt for hende at blive svanger
og føde Barn, er det Lægens Pligt at advare hende i saa Henseende
og give hende den til Forebyggelse af Besvangrelse nødvendige Vej-
ledning.

Søger en Kvinde Distriktslægen, anden praktiserende Læge eller
Specialist i Kvindesygdomme eller Fødselshjælp og ønsker Vejled-
ning til Forebyggelse af Besvangrelse, har vedkommende Læge
Pligt til at give hende en saadan Vejledning, hvilket forbydes
andre end Læger.

Ministeren udgiver og Landfysikus overlader Lægerne Vejled-
ning for Kvinder til Forebyggelse af Besvangrelse.

§ 2.

Hvis det for en Kvinde er forbundet med Livsfare eller anden
meget alvorlig Sygdomsfare at blive svanger, og selv naar Faren er
ringere (jfr. § 9), hvis der maa regnes med, at Kvinden ofte bliver
svanger, har Lægen Hjemmel til efter hendes derom fremsatte Ønske
ved passende Indgreb at forhindre, at hun kan blive svanger.

§ 3.

I denne Lov regnes med Svangerskabsperiode paa 40 fulde Uger. Abort anses at foreligge, naar en Kvinde føder et Foster inden 28 fulde Uger af Svangerskabsperioden er forløbet.

Fødsel anses at foreligge, naar en Kvinde føder et Foster efter at have gaaet med det i det mindste 28 fulde Uger.

Fødsel før Tiden anses at foreligge, naar en Kvinde føder efter et Svangerskab paa 28 fulde Uger men før den fulde Svangerskabsperiodes Udløb.

Svangerskabsafbrydelse anses at foreligge, naar et Foster aflives i Moders Liv, før 28 fulde Uger af Svangerskabsperioden er gaaet, eller hvis Abort fremkaldes, medmindre Symptomer paa, at Abort kan ventes, før er fremkommet, og det er øjensynligt, at Abort ikke kan forhindres.

Drab af Barn i Moders Liv eller under Fødsel anses at foreligge, naar Foster aflives i Moders Liv eller under Fødsel efter et Svangerskab paa i det mindste 28 fulde Uger.

Fødsel før Tiden anses at foreligge, naar Fødsel fremkaldes før Veerne har indfundet sig og Fødsel af sig selv er begyndt.

§ 4.

Ingen undtagen Lægen maa foretage en Svangerskabsafbrydelse, aflive et Barn i Moders Liv eller under Fødsel eller foraarsage for tidlig Fødsel.

Lægen har kun Hjemmel til saadanne Indgreb i Overensstemmelse med denne Lovs Bestemmelser, men derudover har han ligesom enhver anden ingen Hjemmel i saa Henseende.

§ 5.

Naar Fødselsveerne er begyndt eller Fødsel eller Abort overhængende, og man er sikker paa, at Kvinden slet ikke kan føde eller i hvert Fald ikke uden øjensynlig Livsfare for sig selv, medmindre hun befries for Fostret ved, at dette bortopereres eller paa anden Maade aflives, har Lægen Hjemmel og Pligt til at aflive Fostret eller Barnet for at redde Kvindens Liv.

§ 6.

Naar der har vist sig Tegn paa, at et Foster er ved at løsne sig, og det er øjensynligt, at Abort ikke kan forhindres, har Lægen Hjemmel til straks at befri Kvinden for Fostret.

Paa samme Maade har Lægen Hjemmel til at befri en Kvinde for Foster, naar det vides, at dette er dødt i Moders Liv.

§ 7.

Naar der mangler mindre end 12 Uger i den fulde Svangerskabsperiode, og det er øjensynligt, at Kvinden ikke kan føde et fuldbaarent, levende Barn eller i hvert Fald ikke uden meget stor Fare for sig selv, har Lægen Ret til at foranledige Fødsel før Tiden i den Hensigt enten at redde Barnet eller at befri Kvinden for Fare eller af begge Grunde.

§ 8.

Med Hensyn til de i denne Lovs Paragraffer 2, 5, 6 og 7 omhandlede Indgreb skal Lægerne forholde sig ifølge Lægevidenskabens anerkendte Regler, og Lægerne skal aarlig redegøre for Indgrebene i deres Indberetninger om Kvinder, de har hjulpet i Barnsnød; for Sygehuslægerne Vedkommende skal Indgrebene anmeldes i Sygehusets kirurgiske Journaler.

§ 9.

Naar en svanger Kvinde mangler mere end 12 Uger i fuld Svangerskabsperiode, og det er indlysende, at hendes Helbred udsættes for stor Fare, hvis Svangerskabet skal fortsættes tilstrækkelig længe til, at Barnet kan fødes og beholde Livet, har Lægen Ret til at afbryde Svangerskabet, forudsat at han nøjagtig følger de i denne Lovs § 10 givne Forskrifter.

Hvis Svangerskabet har varet over 8 Uger, skal Lægen dog ikke afbryde dette, med mindre der er Tale om betydelig Fare, der kun ved Svangerskabsafbrydelse menes at kunne undgaaes, og forudsat at Faren ved Indgrebet paa dette Stadium af Svangerskabet er meget ringere end den Fare, man vil undgaa.

Ved Vurdering af den Fare, der paa Grund af Svangerskabet truer en besvangret Kvindes Helbred i Henhold til denne §'s 1. Stykke kan der bl. a. tages Hensyn til, om Kvinden før har født mange Børn med korte Mellemløb og sidste Gang for nylig, samt om Kvinden lider under meget daarligere Kaar i Hjemmet paa Grund af mange uforsørgede Børn, Fattigdom eller alvorlig Sygdom i Hjemmet.

§ 10.

Om Svangerskabsafbrydelser i Henhold til denne Lovs § 9 gælder følgende Regler:

1. Indgrebene maa kun foretages paa Sygehuse og alene paa de Sygehuse, som Ministeren i saa Henseende anerkender.

2. Før Svangerskabsafbrydelse kan finde Sted, maa der foreligge en af to Læger affattet skriftlig Redegørelse for Indgrebets Nødvendighed, den ene Læge skal være Sygehusets Overlæge og den anden som Regel den Læge, der tilraadede Kvinden at søge Sygehuset i bemeldte Øjemed. Det er ikke tilstrækkeligt, at Sygehusets Reservelæge sammen med ham underskriver Redegørelsen, med mindre det ikke er muligt at komme i Forbindelse med anden Læge.
3. Selve Indgrebet skal foretages og Kvinden behandles i Overensstemmelse med Lægevidenskabens strængeste anerkendte Krav til Betryggelse af, at Kvinden lider mindst muligt under Indgrebet, og dette ikke skader hendes Helbred varigt, men at hun maa blive rask saa snart som muligt.
4. Den i denne § Punkt 2 omhandlede Redegørelse skal affattes i to Eksemplarer, hvoraf det ene omgaaende tilstilles Landsfysikus, medens det andet vedlægges Patientens Journal paa Sygehuset. Desuden skal der i Overensstemmelse med Lovens § 8 aarlig udfærdiges Beretninger om de i Henhold til Loven foretagne Indgreb.
5. Afgaar en Kvinde ved Døden som Følge af Svangerskabsafbrydelse i Henhold til Lovens § 9, skal vedkommende Læge uophødelig tilstille Landsfysikus en skriftlig Indberetning herom indeholdende nøjagtig Redegørelse for Omstændighederne ved Dødsfaldet.

§ 11.

Overtrædelser af denne Lovs Bestemmelser begaaede af andre end Læger falder under den almindelige Straffelovs Forskrifter.

Den almindelige Straffelovs Forskrifter om Drab og Svangerskabsafbrydelser omfatter ikke Læger, for saa vidt denne Lov hjemler dem at aflive Born under Fødsel og at foretage Svangerskabsafbrydelser, men overskrider Lægen Lovens Forskrifter i saa Henseende, falder hans Overtrædelse under den almindelige Straffelovs Bestemmelser paa samme Maade som andres Forseelser.

Saaledes er det i Henhold til Straffelovens Bestemmelser strafbart, hvis en Læge forsætligt fordriver en Kvindes Foster eller afliver Barn i Moders Liv eller under Fødsel, uden at lovlige Grunde er til Stede, eller hvis Indgrebet foregaar i Hemmelighed, udenfor et dertil anerkendt Sygehus, og det er skærpende Omstændighed, naar Forholdene, under hvilke Indgrebet foretages, er uforsvarlige (jfr. 3. Stykke i § 10).

En Læges Overtrædelser af denne Lovs Bestemmelser om Svan-

gerskabsafbrydelser, der bestaar i, at han paa væsentlige Punkter har fraveget Lovens Regler (jfr. i Særdeleshed Paragrafferne 8 og 10), falder ikke under den almindelige Straffelovs Bestemmelser.

De af en Læge begaaede Overtrædelser af denne Lovs Bestemmelser, der ikke straffes efter den almindelige Straffelovs Forskrifter, henhører under Straffebestemmelserne i Lov Nr. 47 af 23. Juni 1932 om Lægebevillinger, om Rettigheder og Pligter for Læger samt andre, der har Lægebevillinger, og om Kvaksalveri.

Sager i Anledning af Overtrædelser af denne Lovs Bestemmelser behandles som offentlige Politisager, naar Overtrædelsen ikke berøres af den almindelige Straffelov.
